

Asia: VN/34352/2021

Posiva Oy:n käyttölupahakemus käytetyn ydinpolttoaineen kapselointi- ja loppusijoituslaitokselle

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Eurajoen kunnan lausunto Posiva Oy:n käytetyn ydinpolttoaineen kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen käyttölupahakemukseen

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on pyytänyt Eurajoen kunnalta lausuntoa Posiva Oy:n (myöhemmin Posiva) käytetyn ydinpolttoaineen kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen käyttölupahakemuksesta vuosille 2025–2070. Luvan myöntää valtioneuvosto. Eurajoen kunta kiittää lausuntopyynnöstä ja on tutustunut ko. hakemukseen liitteineen ja lausuu siitä alla olevan mukaisesti.

Nyt lausunnolla oleva ydinlaitoskokonaisuus on maailman ensimmäinen käyttöön otettava käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitusratkaisu, jossa vastaanotetaan, kapseloidaan ja loppusijoitetaan käytettyä ydinpolttoainetta 450 metrin syvyyteen kallioperään. Eurajoen kunta on ylpeä tästä Posivan tekemästä pitkästä tutkimus- ja kehitystyöstä.

Posiva hakee lupaa kapseloida ja loppusijoittaa 6 500 uraanitonnia (tU) nykyisten omistajiensa käytettyä polttoainetta, joiden tulee mahtua 3 000 m³:een. Maanalaisen laitoksen tarvitsema pinta-ala mainitulle polttoainemäärälle on noin 150 hehtaaria ja maanalaisten tunnelien pituus noin 35 kilometriä. Lupahakemus sisältää myös itse loppusijoitustoiminnan aiheuttamien jätteiden loppusijoituksen sekä muuta loppusijoitettavaa jätettä, jota ei kuvata yksityiskohtaisesti.

Eurajoen kunta lausui kansallisen ydinjätehuolto-ohjelman päivittämisen yhteydessä syksyllä 2021, että antaessaan, yli 20 vuotta sitten, myönteisen lausunnon periaatepäätösvaiheessa alueelleen suunnitelluksi tapahtuvaan ydinjätteiden huollon toteuttamiselle, tämä myönteinen lausunto annettiin silloin haetulle ja tiedossa olleelle jätemäärälle.

Loppusijoitettavan käytetyn polttoaineen (Ut) määrä on sama tässä käyttölupahakemuksessa kuin alkuperäisessä periaatepäätöshakemuksessa oli ensin mainittu. Kuitenkin alkuperäisen periaatepäätösprosessin (2000) aikana Posiva rajasi loppusijoitettavan käytetyn polttoaineen määrää ja periaatepäätös myönnettiin enintään 4 000 Ut:lle. Päätös rajattiin jo silloin vain Suomessa tuotetulle käytetylle polttoaineelle.

Posivalle 2015 myönnettyssä rakentamisluvassa ei mainita mitään muista jätteistä tai niille suunnitellusta tilasta vaan luvassa mainitaan ainoastaan käytetty polttoaine (maksimissaan 6 500 Ut) ja loppusijoituslaitoksen ja kapselointilaitoksen käytöstä aiheutuvat muut säteilevät jätteet. Käyttölupahakemuksessa mainitut lisätyt muut käsiteltävät jätteet tulee kuvata tarkemmin ja loppusijoitettavien jätteiden erot rakentamislupaan nähden tulee käsitellä ja tunnistaa käyttöluvassa. Nämä jätteet eivät kunnan näkemyksen mukaan ole Posivan omistajien tuottamia jätteitä.

Hakemuksen perusteella myös omistajien mahdollisten tulevien ydinvoimalaitosten käytettyä polttoainetta saatetaan loppusijoittaa Olkiluotoon koska poissulkevia rajoituksia ei ole tehty. Eurajoen kunnan näkemyksen mukaan mahdollisten uusien tai muiden kuin hakemuksessa mainittujen ydinlaitosten osalta sekä mahdollisten uusien omistajien osalta ja heidän laitostensa polttoaineiden osalta käyttö lupaa loppusijoittamiselle on haettava erikseen. Käyttölupahakemusta on nyt kunnan osalta arvioitu niin, että kunnan alueelle sijoitetaan ydinjätteitä tai käytettyä polttoainetta vain seuraavilta laitostyksiköiltä: OL1, OL2, (OL3), LO1 ja LO2 sekä Posivan omasta toiminnasta syntyvää jätettä. Näistäkin hakemuksen perusteella OL3 laitostyksikön jätteet tulaisiin käsittelemään ja loppusijoittamaan vasta seuraavan eli ei nyt haettavan käyttöluvan aikana.

Käyttöluvassa tulee määritellä selkeästi laitostyksiköt, minkä jätteille ja käytetylle polttoaineelle lupa myönnetään. Nyt käyttö lupaa oli haettu (hakemuksen sivu 6) yleisesti TVO:n Olkiluodon ja Fortumin Loviisan ydinvoimalaitosten, ei yksilöityjen laitostyksiköiden, käytetylle polttoaineelle ja jätteille.

Hakemuksesta jää myös epäselväksi, mitä hakemuksessa (sivu 6) mainitut muut radioaktiiviset jätteet olisivat, eikä kunta ole voinut arvioida hakemusta niiden osalta ja edellyttää näiden jätteiden kuvauksen tarkentamista ennen luvan käsittelyä ja myöntämistä.

Eurajoen kunta näkee, että mahdolliset Posivan osakkeenomistajamuutokset on käsiteltävä käyttö lupahakemuksessa määritellyn luvan haltijan muutoksena ja mahdollisesti tulevien uusien omistajien osalta käyttö lupaa, kuten muitakin lupia, on haettava erikseen. Kunnalla on oltava hakemusten käsittelyssä lausunto-oikeus ja mahdollisissa uusissa periaatepäätöshakemuksissa veto-oikeus nykyisen lainsäädännön mukaisesti.

Hakemuksen perusteella ei voida suoraan poissulkea, että mahdollisten Suomeen tulevien pienten modulaaristen reaktoreidenkin (Small Modular Reactors, SMRs) jätteet päätyisivät loppusijoitettavaksi Eurajoelle. Eurajoen kunnalla täytyy olla jatkossakin mahdollisuus arvioida sen alueelle aiottua toimintaa kunnollisen ja ajantasaisen tiedon perusteella ja säilyttää nykyiset veto- ja lausunto-oikeudet loppusijoitettavan jätteen ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksessa tapahtuville muutoksille liittyen esimerkiksi jätteiden määriin, laatuun, lähteisiin tai luvan haltijoissa tapahtuviin lupien sisältöihin vaikuttaviin muutoksiin. Asia on merkittävä Eurajoen kunnalle ja alueen asujille. Jos Suomen kaikki olemassa oleva (varastoitu) ja tuleva käytetty ydin polttoaine, myös mahdollisten uusien laitostyksiköiden osalta tai muuta säteilevää jätettä (esim. muusta teollisuudesta peräisin olevaa), aiotaan loppusijoittaa kunnan alueelle ainoana paikkakuntana Suomessa, on huomioitava Eurajoen kunnan kanta ja näkemykset kaikissa lupavaiheissa erittäin tarkasti.

Hakemuksen ja Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) lausunnon perusteella Olkiluotoon on varattu myös STM:n vastuulla oleville keski- ja korkea-aktiivisille jätteille tila-varaukset. Nämä sijoitettaisiin 180 metrin syvyyteen ja niitä varten olisi erillinen 1500 m³ varasto- ja loppusijoitustila, johon voitaisiin sijoittaa aktiivisuudeltaan noin 600 GBq sisältävää matala- ja keskiaktiivista jätettä.

Lisäksi STM:n lausunnon mukaan ongelmallisia korkea-aktiivisia umpilähteitä voitaisiin sijoittaa nyt haettavana olevan käyttöluvan ehdoissa syvälle 450 metrin syvyyteen niiden käyttöiän umpeutuessa. Näin em. tilavarauksilla viitataan myös niihin tiloihin, joissa loppusijoitetaan korkea-aktiivisia ydinjätteitä, mikä tarkoittaa, että niihin voitaisiin loppusijoittaa myös korkea-aktiivista radioaktiivista jätettä voimalaitoksen ulkopuolelta. Eurajoen kunta näkee, että hakemus on näiden jätteiden määrittelyiden osalta liian yleisellä tasolla, eikä määrittele riittävän tarkasti, mitä nämä jätteet olisivat, miten paljon niitä tulisi ja mistä nämä jätteet tulisivat. Nämä hakemuksessa mainitut muut jätteet tulee määritellä tarkemmin.

Omassa lausunnossaan STM pitää yhteiskunnan kokonaisedun kannalta merkittävänä, että Posiva Oy on tilavarauksissaan huomionnut myös muualta kuin Olkiluodon voimalaitokselta peräisin olevat radioaktiiviset jätteet, mikä lisää mahdollisuuksia huolehtia asianmukaisesti Suomessa terveydenhuollon, yliopistojen, tutkimuslaitosten ja teollisuuden radioaktiivisista jätteistä. Eurajoen kunnan näkemyksen mukaan Posiva tuo tämän asian vähäisellä painoarvolla hakemuksessaan ilmi ja käyttöluva-aineistoa on päivitettävä tältä osin. Näiden jätteiden tarkemmat tiedot on tuotava selkeästi esille esimerkiksi käyttöluvahakemukseen lisättävässä erillisessä liitteessä. Kunnan tulee saada tietää, mitä sen maaperään pysyvästi sijoitetaan.

Eurajoen kunta edellyttää, että se saa tietoa ja on tiiviisti mukana keskusteluissa koskien mahdollisia muutoksia Posivan, sen omistajien tai tytäryhtiön toimintaan liittyen. Kunta edellyttää, että tiedon saanti ei ole kunnan oman aktiivisen tiedon hankkimisen varassa, vaan luvan haltija tytäryhtiöineen tulee velvoittaa viestimään ja keskustelemaan säännöllisesti ja laajalti kunnan alueella eri kanavien kautta, ei vain päättäjille. Pandemia- tai muut poikkeustilanteet eivät saa estää tarvittavaa viestintää. Avoimen ja nopean viestinnän avulla voidaan tukea alueen asukkaiden luottamusta Olkiluodon alueen toimintaan ja toimijoihin.

Käyttö lupaa myönnettäessä tulee edellyttää, että kunnan täytyy saada nopealla aikataululla tietoa kaikista ydinjätteiden käsittelyyn ja loppusijoitukseen liittyvistä mahdollisista poikkeavista käyttötilanteista ja niiden vaikutuksista alueellaan, myös siitä, ettei mitään vaaraa ole, asukkaiden turhien pelkojen minimoimiseksi.

Kunta edellyttää, että sille ei muodostu kustannuksia Posivan tai sen omistajien tai tytäryhtiön toiminnan seurauksena, ei normaaleissa eikä mahdollisissa epänormaaleissa tilanteissa tai poikkeavien tapahtumien seurauksena, ei suoraan mutta ei myöskään välillisesti. Käyttöluvan on veloitettava Posivaa varautumaan lähialueiden osalta riittäviin toimiin kuten kunnan alueella mahdollisesti tarvittaviin tehtäviin kuten tiedottamiseen, viestintään ja koulutuksiin liittyen. Posivan tulee osallistua toimintansa edellyttämän infran rakennuttamiseen kunnan alueella.

Posivan on huolehdittava kaikista mahdollisista kuljetusriskeistä, jotka koskevat sen vastuulla olevia käytetyn ydinpolttoaineen tai muun jätteen kuljetuksia.

Kunta toivoo, että käsiteltävänä oleva käyttöluvan myöntämisen ehdoissa edellytetään, ettei radioaktiivisen jätteen väliavarastointiaika ennen loppusijoitusta ole yhtään tarvittavaa aikaa pidempi. Ympäristölle, työntekijöille ja alueen asukkaille ei saa aiheutua vaaraa minkään vaiheen aikana.

Kun loppusijoituslaitos, jolle nyt haetaan käyttö lupaa, aikanaan suljetaan lopullisesti, sen valvonta siirtyy nykyisen ydinenergialain mukaan valtiolle. Tästä ei saa aiheutua kustannuksia tai velvoitteita Eurajoen kunnalle.

Eurajoen kunnan kannalta loppusijoitustoiminta tulee rajoittamaan maankäyttöä pitkään, jopa satoja vuosia, pakollisine käyttörajoituksineen, suoja-alueineen ja toimenpidekieltoineen. Posivan

tulee minimoida tämänkaltaiset rajoitukset kunnan alueella ja tämä minimointi tulee huomioida, kun Posiva päivittää omia suunnitelmiaan mukaan lukien käytöstäpoistosuunnitelmaansa. Käyttöluvan myöntämisen edellytyksenä tulee olla ympäristöön kohdistuvien vaikutusten ja rajoitusten minimointi.

Mahdollisten tulevien lakien, asetusten, säädösten, STUK:n määräysten ja ohjeiden muutokset ja niiden vaikutukset lupiin, kuten nyt haettavaan käyttölupaan, on arvioitava ennen uusien vaatimusten voimaan astumista ja ennen uusien lupien tai jatkolupien myöntämistä. Lainsäädännön kehitystyössä on turvattava kunnalle vähintään nykyisen kaltaiset lupavaiheisiin liittyvät veto- ja lausunto-oikeudet sekä rakennuslupien myöntäminen (tulevan rakentamislain mukaan jatkossa rakentamislupien). Eurajoen kunnalle on taattava myös riittävät vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet itse lainsäädännön kehittämiseen kunnan poikkeuksellisen vahvan ydinvoima-alan keskittymän vuoksi.

Suomeen mahdollisesti tulevien uusien ydinlaitosten osalta niiden rakentamiseen, käyttöön, jätteiden käsittelyyn ja loppusijoittamiseen sekä käytöstä poistoon on haettava tarvittavat luvat erikseen.

Posivan tytäryhtiön eli Posiva Solutions:in toiminta eli mm. palvelut muille toimijoille eivät saa haitata kuten hidastaa tai muuttaa turvallista loppusijoitustoimintaa.

Eurajoen kunta edellyttää alueelleen kohdistuvan erityisen toiminnan johdosta, että sen lausuntoon suhtaudutaan vakavasti ja lausuntoon kirjatut vaatimukset huomioidaan käyttölupahakemuksen käsittelyssä, aineiston päivityksissä sekä luvan myöntämisen ehdoissa. Eurajoen kunta näkee, että käyttöluvan myöntämisellä ei ole yhtä suurta vaikutusta muille Suomen kunnille tai toimijoille kuin mitä sen alueelle kohdistuu haetun luvan kohteena olevan toiminnan seurauksena.

Kaiken kaikkiaan käyttölupahakemusaineisto liitteineen oli selkeärakenteinen ja hyvän yleiskuvan antava.

Eurajoen kunta on tässä lausunnossa esitettyjen vaatimusten huomioimisen jälkeen valmis puoltamaan käyttöluvan myöntämistä hakemuksessa nimettyjen Posivan nykyisten omistajien nykyisten ydinvoimalaitosyksiköiden käytetyn polttoaineen sekä Posivan omasta toiminnasta aiheutuvien jätteiden kapselointi- ja loppusijoituslaitokselle edellyttäen, että Säteilyturvakeskus (STUK) saatuaan ydinenergia-asetuksen (1681/1988) mukaisen käyttölupahakemusaineiston selvitykset toteaa, että ydinenergialain 20 § mukaiset turvallisuusvaatimukset käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen Olkiluodossa täyttyvät. Vaatimusten täyttyminen tulee kuitenkin arvioida myös muiden jätteiden kuin käytetyn polttoaineen osalta.

Eurajoella 12.9.2022

Eurajoen kunnanhallitus

Viitasalo Ulla
Eurajoen kunta